

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

Minoritățile naționale în primul Parlament al României Întregite (noiembrie 1919 - martie 1920)

Prof. univ. Dr. Ioan SCURTU

După realizarea Marii Uniri în 1918 se impunea organizarea alegerilor parlamentare pentru constituirea corpurilor legiuitoare în care să fie reprezentați locuitorii de pe întreg teritoriul României întregite. Acestea urmau a se desfășura pe baza votului universal, înscris în Constituție în iulie 1917, precum și în Declarația Privind unirea Basarabiei din 27 martie 1918 și în Rezoluția de unire a Transilvaniei din 1 decembrie 1918.

Decretul-lege din 16/29 noiembrie 1918 stabilea că în România votul era universal, egal, direct, secret și obligatoriu pentru cetățenii români majori (bărbați de peste 21 ani). Pentru a fi ales în Adunarea Deputaților se cerea: a fi cetățean român; a avea exercițiul drepturilor civile și politice, a avea vârsta de 25 de ani împliniți, a avea domiciliul real în România. Pentru Senat se impuneau aceleași condiții, cu deosebirea că vârsta era de 40 de ani împliniți. Alegerile se desfășurau pe circumscripții electorale, care nu puteau fi mai mari decât un județ. Un deputat era ales de 30 000 de cetățeni, iar un senator de 70 000. Acest decret se referea la vechiul Regat și Basarabia. La 24 august 1919, prin decrete regale, s-au stabilit condiții similare pentru Transilvania și Bucovina.

Pe această bază au avut loc alegeri parlamentare în zilele de 2, 3, și 4 noiembrie pentru Adunarea Deputaților și de 7 și 8 noiembrie pentru Senat.

Primul parlament al României Întregite ales prin vot universal s-a deschis în ziua de 20 noiembrie 1919, în Sala Mare a Ateneului Român din București, prin mesajul rostit de regele Ferdinand. Între cei prezenți se aflau reprezentanți ai minorităților naționale, care au candidat pe liste proprii obținând următoarele rezultate: în Adunarea Deputaților - Partidul Național Democrat Maghiar - Secuiesc - 8 mandate, Gruparea Sașilor - 8 mandate, Gruparea Șvabilor - 6 mandate. În Senat: Gruparea Șvabilor - 3 mandate. La acestea se adaugă cele obținute pe listele partidelor românești și în calitate de candidați independenți.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

Așadar, în momentul semnării de către generalul Constantin Coandă a tratatului cu Austria (10 decembrie 1919), care conținea și tratatul minorităților, acestea erau deja reprezentate în cei mai importanți organ politic al României. Reprezentanții minorităților naționale au ținut să-și exprime punctele de vedere față de România întregită [1]. Cei mai mulți deputați au vorbit în limba maternă, N. Iorga asumându-și rolul de translator.

Din partea **minorității germane** [2] a luat cuvântul Rudolf Brandsch în ședința Adunării Deputaților din 12 decembrie, cu prilejul validării mandatelor: „Declar în numele naționalității mele că alegerile în Ardeal s-au făcut în ordine și în deplină libertate”. Totodată, și-a exprimat speranța că prevederile Rezoluției din 1 decembrie adoptată la Alba Iulia „vor fi duse la îndeplinire, că ele asigură toate drepturile pe care le cere naționalitatea germană din Ardeal”. După validarea alegerilor, Brandsch a luat din nou cuvântul: „în numele naționalității germane din România Mare și în numele Partidului Popular German salutăm primul parlament al patriei noastre”. Cu același prilej a citit o declarație: „Onorată Cameră, noi, reprezentanții liberi aleși ai naționalității germane din România Mare, la intrarea noastră în Adunarea Constituantă, ne simțim datorii a reînnoi declarația solemnă că ne-am alipit statului român prin liberă hotărâre și că îi vom aparține ca cetățeni credincioși și leali”. Declarația se încheiea cu apelativul „Trăiască România Mare!” Hans Otto Roth a vorbit în ședința din 14 februarie 1920, apreciind că datorită „moralului și puterii de acțiune a armatei române avem a mulțumi că teritoriile Austro-Ungariei de altădată, unite cu România, au rămas curățate de furtună”, făcând aluzie la situația din Ungaria, Polonia și Ucraina.

În aceeași ședință, Fritz Connert a apreciat: „Dându-ne seama de spiritul epocii noastre, când nimic nu se pare mai important decât înțelegerea frățească, contribuția muncii adevăraților bărbați de stat și oameni politici apare de două ori necesară”.

La ultima ședință a acestui parlament, din 26 martie 1920, Rudolf Brandsch a ținut să întărească declarațiile anterioare: „Onorați domni deputați, noi sașii din Transilvania, șvabii din Banat și toți ceilalți germani din România Mare, ne-am unit din liberă hotărâre la România Mare sub premise foarte bine definite. Am în vedere înainte de toate principiile cunoscute sub denumirea *Hotărârile de la Alba Iulia*”.

O idee similară exprima în aceeași zi de la tribuna Senatului Adolf Schullerus: „*Noi toți, indiferent de limba ce vorbim, ne-am unit de bună voie statului român, pentru că considerăm unirea întregului popor român, și prin aceasta și a populațiilor care trăiesc în mijlocul poporului român, ca un fapt istoric neschimbător, imuabil*”.

Parlamentarii **secuilor** și **maghiarilor** au avut intervenții substanțiale. În ședința Adunării Deputaților din 19 februarie 1920, Iosif de Fáy, ales în circumscripția Odorhei, s-a scuzat pentru eventualele greșeli, „deoarece eu românește vorbesc numai de câteva luni”. A precizat că ia cuvântul în numele secuilor – populație „de omenie și sărguincioasă. Având nădejdea că interesele sale vitale vor fi ocrotite în marginile noului stat, secuii au primit cu liniște și cu încredere unirea cu România. Cum este așa, aceasta o dovedește faptul că parlamentarii maghiari din întâiul parlament al României Mari au ieșit aproape fără excepție din sânul acestei naționalități”.

Deputatul a făcut un istoric al secuilor din Ardeal, apreciind că „partea cea mai mare a vieții, secuimea a trăit-o ca copil vitreg al statului ungar. Viața tradițională separată a acestei naționalități a căzut jertfă tendințelor maghiare de unificare șovinistă”. A amintit că „oștile secuiești au luptat pe la 1600 alături de oștirile lui Mihai Viteazul”. Și-a încheiat discursul cu declarația: „Ca cetățean credincios al statului român și ca secuie care îmi iubesc neamul”, solicita ca acesta să fie tratat cu prietenie, deoarece „acest popor de secuie mult a suferit și este vrednic de o viață mai bună. Făcându-se astfel, eu sunt convins că în scurt timp populația secuiească va fi una din pietrele cele mai sigure la edificiul României Mari”.

Bela Maurer, ales în circumscripția Ciuc, pe listele Partidului Unit Secuiesc și Democrat Maghiar, a vorbit în ziua de 2 martie 1920, mărturisind că este „membru al unei familii vechi maghiare din Transilvania, care a avut un rol deosebit în viața politică a Ardealului”. Tatăl său a luat adesea apărarea românilor față de abuzurile oficialităților de la Budapesta. Educat în acest spirit, el și fratele său, au fost „expuși la insulte și neplăceri din partea presei ungare șoviniște, care nu putea nicidecum înțelege ținuta noastră”. El, Bela Maurer, aprecia că apropierea față de națiunea română se datora și faptului că „m-am născut și am crescut în castelul <Buia>, proprietatea familiei mele, care <Castel>, Adunarea țării de la Alba Iulia, din 28 martie 1598, l-a dăruit lui Mihai Viteazul. Prin aceasta am avut și un motiv și prilej să mă ocup mai intensiv cu literatura și istoria națiunii române”.

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

A făcut „mărturia sinceră: Pentru că m-am născut maghiar și cu inima sângerândă am văzut prăbușindu-se patria mea ungară și principalul scop al vieții mele este acela ca, în interesul consângenilor mei rămași în România Mare, să muncesc și, dacă va fi lipsă [nevoie], chiar să lupt pentru drepturile noastre”. Convins că Ungaria se va dezmembra și Transilvania se va uni cu România, a editat ziarul „Uj Vilag” („Lumea nouă”) prin care a decis „să fac să înțeleagă poporul maghiar cum că la finirea războiului mondial am încheiat o epocă și epoca ce își ia începutul va aduce esențiale schimbări, atât în referințele internaționale, cât și referitor la harta Europei. M-am străduit să-i fac să înțeleagă cum că Conferința de pace, pe baza principiului etnografic ajuns în triumf prin victoria Antantei, va recunoaște Ardealului unirea cu România”. Nu a putut ajunge „la rezultatul dorit, deoarece vechii conducători ai maghiarilor nu s-au împăcat „cu situația nouă”. Partidul Unit Secuiesc și Democrat Maghiar avea ca obiective: „să căutăm o armonie cu națiunea română, iar pe de altă parte ca, eliberând populația secuiescă și maghiară din Ardeal de sub influența concetățenilor șoviniști maghiari, de conducătorii lor vechi și de seducătorii lor de astăzi, să-i transformăm și educăm de cetățeni cinstiți ai României Mari”.

A evocat „drepturile asigurate de *Hotărârile de la Alba Iulia*” și a mărturisit că secuimea, „cu inima dureroasă își ia rămas bun de la fosta patrie, în care de o mie de ani în mod cinstit ne-am făcut datoriile patriotice”. După alegerile din noiembrie 1919 era plin de „încredere în parlamentul democratic al României Mari”.

Președintele Adunării Deputaților, N. Iorga, a mulțumit lui Bela Maurer, „în numele parlamerntului întreg, pentru franchețea și sinceritatea declarațiunilor sale”. Prezent în sală, Ștefan Ciceo Pop, președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri (Alexandru Vaida-Voevod se afla în străinătate) a declarat: „noi voim să învățăm din păcatele altora și nu voim să cădem în aceeași vină în care au fost opresorii noștri. În *Hotărârile* noastre de la Alba Iulia am garantat minorităților cele mai largi drepturi naționale, bisericești, școlare și economice”.

În ședința Senatului din 28 februarie 1920 a luat cuvântul în numele **maghiarilor**, senatorul Victor Truppel. A mărturisit că ungurii din Ardeal au văzut „prăbușirea cea mare a dualismului austro-ungar” și au căutat „o idee salvatoare”, pe care „am găsit-o în ceea ce privește politica externă, într-o prietenie sinceră și definitivă între România Mare și Ungaria, și în ceea ce privește politica internă, într-o prietenie frățească a poporului român și naționalității maghiare”.

Victor Truppel a declarat că un an de zile Partidul Unit Secuiesc și Democrat Maghiar promovează această idee, timp în care „de nenumărateori ori existența ne-a fost în pericol”. A precizat: „Noi nu am voit, nu voim și nu vom voi altceva decât să fim sinceri cu poporul român și onești față de naționalitatea noastră maghiară. N-am fost, nu suntem și nu vom fi trădători ai țării în care trăim”.

Mitropolitul primat Miron Cristea, care a ascultat cu atenție discursul senatorului Victor Truppel, a ținut să precizeze în numele „românilor de pretutindeni: să fie siguri frații maghiari, care au să trăiască în granițele României Mari, că noi nu o să-i persecutăm nicicând și n-o să le facem răul pe care noi l-am suferit de la ei”. L-a rugat pe „dl antevorbitor” să presevereze, „mica grupare onorabilă din care face parte să năzuiască să se generalizeze în cercuri tot mai largi ale neamului unguresc care este așezat în pământul României noastre întregite, și să fie siguri că toți factorii țării au să le arate cea mai largă bunăvoință, ca aici să se găsească acasă fericiți împreună cu noi”.

Și reprezentanții **evreilor** – cea de a treia minoritate etnică din România, ca pondere numerică – au luat cuvântul primul parlament al României Întregite.

Se cuvine subliniat faptul că nu numai discursurile, dar și prezența etnicilor evrei în Adunarea Deputaților și în Senat au fost eludată de istorici, unii serioși, care susțin că România a fost nevoită să acorde drepturi minorităților naționale sub presiunea Marilor puteri, care i-au impus să semneze tratatul minorităților, la 10 decembrie 1919 și că abia după această dată evreii au putut deveni cetățeni români. Realitatea este cu totul alta: membrii minorităților naționale din Basarabia, Bucovina și Transilvania cu devenit cetățeni români în 1918, odată cu ratificarea Unirii prin decrete regale. În vechiul Regat, toți evreii născuți în România au primit cetățenia română prin decretul-lege din 30 mai 1919.

Ca reprezentant al minorității evreiești, Iancu Meilic Meilicshon, a luat cuvântul în ședința din 12 decembrie 1919, apreciind că alegerile parlamentare „au fost conduse cum se cade, cu libertate și oricine a vrut să vină să voteze a și votat”. A menționat că a fost ales „nu numai de poporul evreiesc, ci și de poporul țărănesc român”. Ca parlamentar, a fost rugat „să ne capeți dreptate și bunătate pentru tot poporul, nu numai acela al majorității, ci și pentru al minorității. Eu, ca evreu, pot să vă făgăduiesc că voi

AVRAM IANCU - 200!

Nr.8(48/august 2024)

fi cetățean al României, așa cum zice risul <veri podani>, deci <cu dreptate întotdeauna> față de dumneavoastră”.

Președintele Senatului, Paul Bujor, a deschis ședința din 28 februarie 1920, cu următoarele cuvinte: „*Domnilor senatori, înainte de a intra în ordinea zilei, am durerea să vă comunic încetarea din viață a unuia din colegii noștri, dl Iacob Hecht, din Bucovina. Senatorul Iacob Hecht este unul dintre marii industriași locali, evreu, dar care a simpatizat mult cu cauza românilor, a luat parte la actul important al Unirii Bucovinei cu țara mamă și la toate mișcările pentru întregirea României Mari. A fost un bun industriaș, stimat și iubit, prin viața lui și prin toată activitatea lui. Cred că sunt interpretul dvs, comunicând familiei condoleanțele noastre*”. Senatorii au aprobat aprecierile și propunerea lui Paul Bujor.

Între telegramele de felicitare sosite pe adresa Senatului s-a aflat și cea citită în ședința din 8 martie 1920: „*Asociațiunea Evreilor Români, adânc mișcată, salută cu bucurie izbânda dreptății îndelung nesocotite, și se închină cu evlavie în fața jertfelor de tot felul aduse pentru victorie. Cetățeni credincioși sfintei datorii către țară, făgăduim prinosul muncii noastre pentru propășirea României Mari, în veci unită prin dragostea cu care va ocroti deopotrivă pe toți fiii săi. Trăiască România Mare !*” În numele Asociațiunii semna inginer Jacques Katz, președinte[3].

Și celelalte minorități naționale, cu o pondere mai mică din punct de vedere numeric, au fost prezente în primul parlament al României întregite, luând cuvântul de la tribuna acestuia. Astfel, Vasile Sniatinciuc a vorbit la 12 decembrie 1919 „în numele naționalității **rutene**” din Bucovina, apreciind că alegerile parlamentare „s-au făcut foarte corect” iar „în ce privește Unirea Bucovinei cu România Mare sunt nu numai mulțumiți, dar și recunoscători”.

Orestie Ilniczchi, reprezentantul rutenilor din Maramureș, a exprimat „*sentimentele de nemărginită mulțumire și loialitate M.S. regelui Ferdinand și toată recunoștința Consiliului Dirigent pentru respectarea atât de corectă a drepturilor naționalităților cu ocazia alegerilor*”. A cerut, în numele populației rutene din părțile Maramureșului, „*se ia toate măsurile necesare pentru a fi unită definitiv, conform liniei demarcaționale de azi, pentru totdeauna la România*”

În aceeași ședință, Gheorghe Hrabovschi transmis de la tribuna Adunării Deputaților un mesaj limpede: „*noi, slovacii am cerut unirea cu România Mare potrivit cu dreptul la autodeterminare al națiunilor, și suntem puternic încredințați că Conferința de pace va recunoaște în deplin această rugămintă a noastră*”. A apreciat că alegerile parlamentare „s-au făcut în cel mai mare spirit de dreptate” și a dat asigurări că: „*Noi, slovacii, vom fi credincioși cetățeni ai României Mari*”.

În numele **turcilor** din Dobrogea a vorbit Mustafa Mehmed Fehim : „*D-lor deputați, suntem fericiți că am venit în mijlocul dvs. Suntem, fericiți pentru că au intrat în Camera românească patru musulmani deputați de când există statul român, act ce dovedește că alegerile și la noi s-au făcut cu mare libertate*”. A ținut să declare: „*noi, musulmanii din Dobrogea întreagă totdeauna am fost și suntem supuși credincioși statului român, deoarece România „este patria noastră iubită*”.

Președintele Uniunii **Armenilor** din România, Khiritirian, a transmis pe adresa parlamentului „*călduroase felicitări pentru unirea ținuturilor românești cu Patria Mamă*”.

Dincolo de alegațiile unora care au vorbit și au scris că în România minoritățile naționale au avut drepturi politice, fiind persecutate, se află faptele reale, atestate documentar, între acestea – luările de cuvânt în primul parlament al României Întregite.

[1] Vezi „Dezbaterile Adunării Deputaților” și „Dezbaterile Senatului” din sesiunea noiembrie 1919 – martie 1920

[2] Notă: Sublinierile în text aparțin autorului acestui studiu (IS)

[3] Stelian Neagoe, *Istoria Unirii Românilor*, vol. II, București, 1993, p. 370